

Kerry McCarthy: „William Mundy’s ‘Vox patris caelestis’ and the assumption of the Virgin Mary”, *Music & Letters* LXXXV. (2004) 3. szám

---

Kerry McCarty cikkében William Mundynek a *Vox Patris caelestis* votív antifóna szövegére írt hatszólamú, kilencrészes művének szövegi, zenei elemzésével és a mű különleges történeti háttérével foglalkozik.

A polifon votív antifóna jól elkülöníthető műfaja az angol zenei gyakorlatnak, általában Szűz Máriáról vagy más szentekről szóló szövegekkel. Magasan képzett énekesek adták elő a kompletórium végén.

Az 1500-as évekből több híres tétel maradt fenn az Eton Choirbookban. A reformáció idején a Máriáról szóló votív antifónák körüli harc eredményeként e műveket vagy mellőzték, vagy átírták. Tudor Mária királynő rövid uralkodása alatt (1553–1558) újraeledt a Mária-antifónák előadása a katolikus szertartásban. Erzsébet királynő trónralépésével ismételtelen kegyvesztettek lettek, bár nyomokban fellelhetők más műfajokban, mint a század közepi zsoldár-motettákban és az angol paraliturgiában használt művekben.

A következőkben a szerző kifejti, miért érzi bizonyítottnak, hogy e mű Mária királynő uralma alatt születhetett. Először összeveti Tallis *Gaude gloriosa* kórusművével, amely szintén késői votív antifóna Mária tiszteletére, és az e műfajra jellemző hagyományos stílusban íródott. Ettől eltérően a *Vox Patris caelestis* kivételesen hosszú, kilencrészes, majdnem húsz percével egyedülálló mű az angol zeneirodalomban.

A cikk szerzője kifejti az antifóna keletkezésének körülményeit, ami nem egyszerű dolog, mivel Mundy nem datálta művét. Mundy a feltételezett időben Londonban a St Mary at Hill-plébániatemplom egyházi tisztségviselője volt. A *Vox Patris*-t ekkor másolhatták át a híres Baldwin partbookba: ez a kor legfontosabb angol polifon zenei gyűjteménye volt. Többek közt itt található John Sepphard és Tallis műveit is, melyeket csak hivatásos énekesek tudtak előadni. E forrás sajátos elrendezése alapján bizonyítottan e kor liturgikus műveit tartalmazza.

Kerry McCarthy hosszú oldalakon fejt ki ezután a mű szövegének különlegességeit és kapcsolatait más korabeli forrásokkal. A szöveg Mária Mennybevitelének ünnepére íródott, eredetileg a *Tota pulchra es* zsolozsmaantifóna tropizált változata. A *Tota pulchra es* antifóna közismert volt az 1550-es évekbeli angol polifon repertoárban, a sarumi liturgia felújította, Sheppard és Tallis is feldolgozták a Chapel Royal számára. A kor legjelentősebb komponistái a liturgikus előírásoknak megfelelően feldolgozták a responzóriumokat, himnuszokat és zsolozsmaantifónákat ezekkel látván el a legnagyobb egyházi ünnepeket. Ez időben került be Mária Mennybevitelének ünnepe a sorozatok

közé, bár ez az ünnep még kevesebb anyaggal rendelkezett, mivel augusztusban a királyi udvar —és így a Chapel Royal is— szabadságon volt.

A szöveg elemzésében a szerző párhuzamot talál bibliai helyekkel, Ábrahám meghívásával, a 44. zsoltár szövegével és Eszter királynő történetével. Másik érdekes kapcsolat áll fenn a *Vox Patris* és a XIII. században Jacobus de Voragine által szerkesztett *Legenda aurea* szövege között. A szerző említ még egy késő XV. századi N-Town-beli liturgikus játékot, ahol hasonló szövegek fordulnak elő. Hasonló párhuzamot talál egy késő középkori prédikációban, melyet *Speculum beatae Mariae Virginis* néven ismerhetünk, s melyet bár Szent Bonaventurának tulajdonítanak, valójában Bonaventura egyik ferences rendtársa, Szász Konrád műve.

A következő bekezdésben a szerző röviden beszél a mű zenei érdekességeiről. Noha a *Vox Patris* nem épül cantus firmus dallamra, a feldolgozás követi a hagyományos, cantus firmusra épülő művek szerkezeti sajátosságait, vagyis a darab végig azonos harmóniai körben mozog. Mind a kilenc rész dúr hangnemű D zárlattal. Ahogy a Grove lexikonban olvashatjuk, a darabnak nincs igazi tonális fejlesztése. Mundy meglehetősen szilárd formába építette a művét, amely tükrözi a szöveg gazdagságát.

A következő nagyobb részben McCarthy azt taglalja, vajon hol és mikor adhatta elő művét Mundy. A londoni St Mary at Hill-plébánia egyházi kurátori feljegyzése segít fényt deríteni a problémára. Augusztus 15-e volt a templom titulusának ünnepe, amelyet a leírások szerint kiemelkedő pompával ünnepeltek meg Tudor Mária királynő rövid uralkodásának idején. A plébániatemplom ismert volt zenei életéről. Nemzedékeken át zeneileg magasan képzett papok, klerikusok és énekesek dolgoztak együtt támogatva a polifon kóruszenét és orgonajátékot. A templomnak jó kapcsolatai voltak a Chapel Royallal és más londoni kórusokkal. A feljegyzésekben olvashatjuk, hogy 1511-ben Cornysh vendégszerepelt itt (a szertartás után halvacsorát kapott), az 1530-as években Tallist szerződtették egy időre, és nagy erőfeszítéseket tettek a kor legjobb énekesének és orgonaépítőinek meghívására. Különösen jó alkalom volt erre Mária Mennybevitelének ünnepe. Az 1556-os feljegyzés egy londoni kórus vendégszerepléséről ad hírt. Mivel Mundy kórusában nem énekeltek fiúk, gyakran kértek kölcsön énekeseket a Waltham Abbeyből. A reformáció után a kolostorok felszámolásával megszűnt ez a lehetőség, és a közeli St Magnus the Martyr-templomból hívták meg a fiúkat. Csak e körülmények ismeretében képzelhető el, hogy a *Vox Patris*-t elő tudták adni. A darabnak szokatlanul nagy hangterjedelme (nagy F-től kétvonalas G-ig) is ezt bizonyítja. Sőt a mű záró szakaszában található gymel vagy divisi eleve négy különböző magas hangú énekest követel.

A következőkben a szerző a *Vox Patris*-t Mundy egy másik művével, a *Maria Virgo sanctissima*-val veti egybe, melyet szintén átmásoltak a Baldwin-féle partbookba. A darab különlegesen hosszú szövege Máriáról szól, aki nem istennő, hanem csak egy a legnagyobb a szentek között. A két mű ugyanazzal a motí-

vummal indul, csak két teljesen különböző hangnemben. A *Maria Virgo sanctissima* is kilencrészes, ami gyakran előfordul Tudor Mária királyné korában. Említ példaként még egy kilencrészes *Salve Regina*-t Robert Wylkynsontól, melynek kezdő iniciáléjában a kilenc angyali kar van ábrázolva. Magnus Williamson nyomozta ki, hogy ez az ábrázolás megtalálható a *Legenda aurea*-ban is, ahol a kilenc angyali kar üdvözli Máriát.

A szerző a cikk záró bekezdésében összefoglalja mondanivalóját. Bizonyítottnak érzi, hogy a *Vox Patris caelestis* Tudor Mária királyné korában született. Egy egészen különleges votív antifóna feldolgozásról van szó, melyet Mária Mennybevitelének ünnepén énekelhettek. A mű szövege kapcsolatba hozható Szász Konrád *Speculum beate Mariae Virginis* értekezésével, a *Legenda aurea*-val, korabeli angol misztériumjátékokkal és prédikációkkal. Végül pedig a mű előadását tette lehetővé a St Mary at Hill-templom kapcsolata a londoni Chapel Royallal és a kor neves zenészeivel.

Molnár Johanna

Camillus Callewaert: *Sacris Erudiri*. Steenbrugge 1940. (Először megjelentek: *Collationes Brugenses*. t. XXVII. 1927. 383–389., 448–451; t. XXVIII. 1928. 63–72., 152–166., 243–25., 328–338; — t. XXIX. 1929. 217–237., 310–327; — t. XXIX. 1929. 481–492; — t. XXX. 1930. 225–230; — t. XXX. 1930. 231–321. — t. XXXII. 1932. 467–479.

Ugyan már jó hetven éve, hogy Camille Callewaertnak zsolozsma-tanulmányai (*De Laudibus Matutinis; Vesperae antiquae in officio praesertim Romano; De Parvis Horis Romanis ante Regulam s. Benedicti; De Completorio ante s. Benedictum; De Capitulis in officio Romano ante s. Benedictum; Les prières d'introduction aux différentes heures de l'office; De Matutino in antiquo officio Romano*) megjelentek, három okból mégsem haszon nélküli éppen most összefoglalni tartalmukat. Először is, azt hiszem, idehaza talán senki sem ismeri őket (legalábbis idézve nem láttam őket), sőt valószínűleg teljességgel hozzáférhetetlenek. Másodszor sok megállapítása segít a zsolozsma megértésében, sőt imádkozásában is. Harmadrészt a II. Vatikáni Zsinat utáni zsolozsmával kapcsolatos vitákban aligha hagyhatók figyelmen kívül a kiváló bencés szerző megállapításai.

Callewaert a római zsolozsma eredeti rendjét, főként eredeti zsolttárbeosztását keresi, s ennek során annak emlékeit az ősegyház idejéből származó kijelentésekkel és Szent Benedek regulájával veti össze. Köztudomású ugyanis, hogy a római zsolozsma két formában élt a századokon át: a székesegyházak, a plébániák, a világi papság úgynevezett szekuláris kurzusában és a Szent Benedeket követő szerzetesek monasztikus kurzusában.

Megelőlegezve Callewaert végkövetkeztetését: a római zsolozsma egészében véve nem a VIII–IX. századból származik (tehát első dokumentumainak idejéből), sőt nem is Szent Benedek hatására jött létre (mint többen feltételez-